

დაწყებითი საფეხური მასწავლებლის პროფესიული სტანდარტი ქართულ ენასა და ლიტერატურაში (I- VI კლასი)

მუხლი 14. დაწყებითი საფეხურის მასწავლებლის პროფესიული უნარ-ჩვევები ქართულ ენასა და ლიტერატურაში

1. დაწყებითი საფეხურის მასწავლებელს ქართულ ენასა და ლიტერატურაში, მიმართულება ზეპირ მეტყველებაში აქვს შემდეგი პროფესიული უნარ-ჩვევები:

ა) სხვათა მეტყველების (მოსაზრების, დამოკიდებულების, ინფორმაციის, მოვლენის შეფასებისა და სხვა სამეტყველო აქტივობის) მოსმენა და შეფასება საკომუნიკაციო ამოცანის გათვალისწინებით;

ბ) საკომუნიკაციო სიტუაციის შესაბამისი მოსმენის სტრატეგიების გამოყენება (კითხვის დასმა, მოსმენილის პერიფრაზირება, ჩანიშვნა და ა. შ.);

გ) სამეტყველო ქცევის წარმართვა სიტუაციისა და აუდიტორიის გათვალისწინებით. საკომუნიკაციო სიტუაციის შესაბამისი სამეტყველო სტრატეგიების, ვერბალური (ყურადღების მისაპყრობი რიტორიკული შეკითხვები, ჩანართები, დიალოგი) და არავერბალური (მხედველობითი კონტაქტი, ქესტიკულაცია, ხმის აწევ-დაწევა, საუბრის ტემპის შეცვლა) ხერხების ეფექტური გამოყენება;

დ) მართლმეტყველების წესების დაცვა, აზრის ცხადად, ლაკონურად, მკაფიოდ და მწყობრად გამოხატვა;

ე) ზეპირი გამოსვლის მოსამზადებელი სტრატეგიების გამოყენება (ინფორმაციის შეგროვება, ტექსტის ორგანიზება, ჩანაწერების მომზადება, ტექსტის დამახსოვრება, შესაბამისი თვალსაჩინო მასალის მომზადება, რეპეტიციის გავლა).

2. დაწყებითი საფეხურის მასწავლებელს ქართულ ენასა და ლიტერატურაში, მიმართულება კითხვაში აქვს შემდეგი პროფესიული უნარ-ჩვევები:

ა) სხვადასხვა ტიპის, სტილისა და ჟანრის მხატვრული და არამხატვრული ტექსტების გაანალიზება შინაარსობრივი, იდეური, ფუნქციური თვალსაზრისით;

ბ) ტექსტის ანალიზი სტრუქტურისა და ენობრივ-გამომხატველობითი საშუალებების გათვალისწინებით;

გ) გამომეტყველებითი კითხვის კულტურის ფლობა.

3. დაწყებითი საფეხურის მასწავლებელს ქართულ ენასა და ლიტერატურაში, მიმართულება წერაში აქვს შემდეგი პროფესიული უნარ-ჩვევები:

ა) წერის კალიგრაფიული კულტურის ფლობა;

ბ) მიზნისა და აუდიტორიის შესაბამისი სტრატეგიების შერჩევა და გამოყენება წერის პროცესში: დაგეგმვა, კომპოზიციის აგება, საკუთარი ნაწერის გადასინჯვა, რედაქტირება (ტექსტის ჩასწორება ენობრივ-სტილური თვალსაზრისით) და კორექტირება (სასვენი ნიშნების სწორად დასმა და ორთოგრაფიული შეცდომების ჩასწორება);

გ) სხვადასხვა ტიპის წერილობითი ტექსტის შექმნა მიზნისა და აუდიტორიის შესაბამისი მახასიათებლებისა და ენობრივი ნორმების დაცვით (წერილი, ბარათი, ინსტრუქცია, ინტერვიუ, ადმინისტრაციული ტექსტები, დარგობრივი ტექსტები და სხვა).

მუხლი 15. დაწყებითი საფეხურის მასწავლებლის პროფესიული ცოდნა ქართულ ენასა და ლიტერატურაში

დაწყებითი საფეხურის მასწავლებელმა ქართულ ენასა და ლიტერატურაში იცის:

ა) ზოგადი ცნობები ენისა და დამწერლობის შესახებ:

ა.ა) ენის რაობა და ფუნქციები; ქართული ენის ბუნება; ქართული დამწერლობის წარმოშობა; ქართული დამწერლობის სახეები და განვითარების საფეხურები; ენისა და მეტყველების ურთიერთმიმართება;

ბ) ფონეტიკა-ფონოლოგიის საკითხები:

ბ.ბ) ბგერათა დახასიათება წარმოთქმის ადგილისა და რაგვარობის მიხედვით; თანხმოვანთა და ხმოვანთა სისტემები; ძირითადი ფონეტიკური პროცესები: ასიმილაცია, დისიმილაცია, მეტათეზისი, ბგერის დაკარგვა და სხვა; ინტონაცია და მისი ძირითადი ელემენტები: ლოგიკური მახვილი, მეტყველების ტემპი, ხმის ტემბრი; პაუზა და მისი აზრობრივი დატვირთვა; ორთოეპიის საკითხები (მართლმეტყველება);

გ) გრამატიკა:

გ.ა) მორფოლოგია: ფონემა და მორფემა; ძირი და ფუძე; მეტყველების ნაწილები; გრამატიკული კატეგორიები: ბრუნება, რიცხვი, პირი, უღლება, გვარი, ასპექტი, ქცევა; სინტაქსი: წინადადება, წინადადების წევრები, წინადადების სახეები შინაარსისა და აგებულების მიხედვით;

დ) ლექსიკოლოგია:

დ.ა) სინონიმები, ომონიმები, ანტონიმები, დიალექტიზმები, ჟარგონი, არქაიზმები, ნეოლოგიზმები, პროფესიული ლექსიკა; სიტყვათა სესხება; სიტყვის პირდაპირი და გადატანითი მნიშვნელობით ხმარება; სიტყვის კონტექსტური მნიშვნელობა; ფრაზეოლოგიზმები და მყარი შესიტყვებები; ბარბარიზმები; ეტიმოლოგია;

ე) ენისა და ტექსტის ურთიერთმიმართება:

ე.ა) ტექსტისა და მისი კომპონენტების ორგანიზება (თავი, როგორც ტექსტის სრულყოფილი ნაწილი; აბზაცი, როგორც ტექსტის კომპოზიციური ერთეული...); ტექსტის შემადგენელი კომპონენტების ურთიერთდაკავშირების საშუალებები (კავშირები, ნაცვალსახელები, ზმნიზედები, ლექსიკური განმეორება, სინონიმური ჩანაცვლება, ზმნა-შემასმენელთა ურთიერთმიმართება დროის, კილოსა და ასპექტის მიხედვით);

ე.ბ) მეტყველების ტიპების კლასიფიკაცია: პირების მიხედვით (პირველი, მეორე, მესამე პირის მეტყველება და მისი გამოყენების სფეროები); ნათქვამის გადმოცემის მიხედვით (ირიბი ნათქვამი, პირდაპირი ნათქვამი); მონაწილე პირთა რაოდენობის მიხედვით (მონოლოგი, დიალოგი, პოლილოგი);

ე.გ) მეტყველების ფუნქციური ტიპები (აღწერა, თხრობა, მსჯელობა), მათი სტრუქტურული და სტილური თავისებურებანი.

ტექსტების ფუნქციურ-სტილური ტიპოლოგია (სასაუბრო, სამეცნიერო, ოფიციალურ-საქმიანი, მხატვრული, პუბლიცისტური);

ვ) მხატვრული ტექსტის გაგება და თვითგამოხატვა:

ვ.ა) მხატვრული ტექსტის ელემენტები: მხატვრული ტექსტის ბგერითი ორგანიზაცია; რითმის სახეები და გართმვის ხერხები; მხატვრული ნაწარმოების ინტონაციური ანალიზი და გამომეტყველებითი კითხვა; ტროპული მეტყველება (ეპითეტი, მეტაფორა, ირონია, გაპიროვნება და სხვა); სტილური და სინტაქსური ფიგურები (განმეორება, პარალელიზმი, ფრაზეოლოგიზმები, დიალექტიზმი, ჟარგონი, ნეოლოგიზმი და სხვა);

ზ) კითხვა:

ზ.ა) კითხვის სწავლების ფონეტიკური, მთლიანი ენის და დაბალანსებული მიდგომები; კითხვის პროცესის დახასიათება: კითხვის ტემპი, კითხვის მოქნილობა (ზუსტი, სწრაფი, გამართული კითხვა, ინტონაციური კითხვა); გააზრებული კითხვა;

თ) წერა:

თ.ა) წერა, როგორც გრაფო-მოტორული ჩვევა; წერითი მეტყველება, როგორც კომუნიკაციის განსაკუთრებული ფორმა; პუნქტუაციის წესები; ორთოგრაფიული წესები;

ი) ლიტერატურა:

ი.ა) ზღაპარი, ბალადა, ლექსები, თქმულებები, ლეგენდები (ქართული და უცხოური), მითები (ქართული და უცხოური), ბიბლიური მოთხრობები და იგავები; ქართველ/უცხოელ კლასიკოსთა და თანამედროვე მწერალთა ცნობილი საბავშვო პროზაული და პოეტური

ნაწარმოებები; ლიტერატურული ზღაპრები; მოთხრობები; კომიქსები; იგავ-არაკები, დიდაქტიკური ხასიათის თხზულებები; ენის გასატეხები, გამოცანები, აფორიზმები, ანდაზები, ლექსები (საბავშვო, ლირიკული და სიუჟეტური); გამოჩენილ ადამიანთა ბიოგრაფიები და მოგონებები.

მუხლი 16. სწავლების მეთოდები

ა) დაწყებითი საფეხურის მასწავლებელს შეუძლია შედეგზე და მოსწავლეზე ორიენტირებული სასწავლო პროცესის დაგეგმვა მოსწავლის ფიზიკური, სოციალურ-ემოციური, შემეცნებითი და კომუნიკაციური სფეროების თავისებურებათა გათვალისწინებით:

ა.ა) საგაკვეთილო მიზნად დაისახოს ისეთი შემეცნებითი უნარების განვითარება, როგორებიცაა: წერა; კითხვა; წერისა და კითხვის პროცესში სივრცითი მიმართებების დამყარება; ყურადღების კონცენტრირება; წაკითხულის გააზრება-გაგება; შემოქმედებითად და კრიტიკულად აზროვნება; საკუთარი აზრის გამოხატვა; წარმოსახვა; რეფლექსია და სხვა;

ა.ბ) საგაკვეთილო მიზნად დაისახოს ისეთი სოციალურ-კომუნიკაციური უნარების განვითარება, როგორებიცაა: მოსმენა; ზეპირი და წერიტი მეტყველება; საკუთარი და სხვათა ქცევის შეფასება; თვითშეფასება; ურთიერთშეფასება; თანამშრომლობა და სხვა.

ა.გ) საგაკვეთილო მიზნად დაისახოს მოსწავლეების მიერ წერისა და კითხვის სტრატეგიების დაუფლება და ხელშეწყობა;

ა.დ) საგაკვეთილო მიზნად დაისახოს მოსწავლის ფიზიკური უნარების განვითარება: ნატიფი მოტორიკა, სხეულის ფლობა/კოორდინაცია;

ა.ე) მასწავლებელი შეარჩევს ისეთ აქტივობებს, რომლებიც დაეხმარება მოსწავლეს ქმედების მეშვეობით ცნებებისა და მიმართებების ათვისებაში („კეთებით სწავლა“ – პრობლემის აღმოჩენა, დადგენა და გადაჭრა; კანონზომიერების დადგენა) და მიღებული გამოცდილების განზოგადებაში;

ა.ვ) სასწავლო გარემოს იმგვარად მოწყობა და რესურსების ისე შერჩევა, რომ მოსწავლეს გაუადვილდეს სასწავლო მასალის აღქმა, რაც გააქტიურებს მის ყურადღებას და აღუძრავს სწავლის სურვილს;

ა.ზ) მოსწავლეების მიერ ნიჭისა და უნარების გამოვლინებისა და მათი განვითარების მიზნით, შესაბამისი სტრატეგიების დაგეგმვა და განხორციელება;

საგნის სპეციფიკიდან გამომდინარე, შესაბამისი სავარჯიშოების, აქტივობებისა და სწავლების ორგანიზების შერჩევა და გამოყენება;

ბ) მასწავლებელს შეუძლია შედეგზე და მოსწავლეზე ორიენტირებული საგაკვეთილო პროცესის წარმართვა ფიზიკური, სოციალურ-ემოციური, შემეცნებითი და კომუნიკაციური სფეროების თავისებურებათა გათვალისწინებით:

ბ.ა) საგნის (ქართულის) სწავლებისას განვითარებისა და სწავლების თეორიების გამოყენება მოსწავლეთა შემეცნებითი უნარების განვითარებისათვის;

ბ.ბ) საგაკვეთილო პროცესის იმგვარად წარმართვა, ისეთი გარემოს შექმნა, რაც ხელს შეუწყობს მოსწავლეთა შორის ჯანსაღი ურთიერთობების განვითარებას და მათ სოციალიზაციას (სასკოლო გარემოსთან და რეჟიმთან ადაპტაციას, წესის დაცვის ჩვევის გამომუშავებას, ეთიკური ღირებულებების ჩამოყალიბებას);

ბ.გ) საგაკვეთილო პროცესის წარმართვისას მრავალფეროვანი მეთოდების გამოყენებით მოსწავლის ინტერესის აღძვრა სასწავლო პროცესისადმი;

ბ.დ) კითხვის სწავლების ფონეტიკური, მთლიანი ენის და დაბალანსებული მიდგომების შესატყვისი სტრატეგიების გამოყენება (მაგ., ინდივიდუალური კითხვა, გაგრძელებითი კითხვა, გამოკრებითი კითხვა, მართული კითხვა, ერთობლივი კითხვა, როლური კითხვა და სხვა);

ბ.ე) კითხვის სწავლების პროცესში სხვადასხვა სტრატეგიის გამოყენება: წაკითხული ტექსტის უკეთ გასააზრებლად მოკლე ჩანაწერებისა და კომენტარების გაკეთება; ოფიციალურ-საქმიანი ტექსტების კითხვის სტრატეგიების გამოყენება; განმარტებითი და დარგობრივი ლექსიკონის, ენციკლოპედიის გამოყენება; გაუგებარი ან კონკრეტული ინფორმაციის მოსაპოვებლად ბიბლიოთეკისა და ინტერნეტის გამოყენება;

ბ.ვ) წერის ათვისების მეთოდების გამოყენება სწავლების პროცესში: „წერა ფანტაზია“; ლექსიკურ ერთეულებზე დაყრდნობით ტექსტის შედგენა; წერა სტრიქონის გამოტოვებით; წერა გარკვეული ქარგის გამოყენებით; წერა მაგიდის ირგვლივ; პირამიდული წერა; „რაფთი“ წერა (როლი, აუდიტორია, ფორმა, თემა) და სხვა;

ბ.ზ) აქტივობების წარმართვისას უმცროსი სასკოლო ასაკის თავისებურებების გათვალისწინება; მოსწავლეთა ნებელობითი ქცევის უნარის განვითარების ხელშეწყობა; წესების მარტივი ენითა და პოზიტიური ფორმით ჩამოყალიბება; მოსწავლეთა ქცევის კონტროლი;

ბ.თ) სასწავლო მიზნის მისაღწევად დაგეგმილი აქტივობების ინსტრუქციის მკაფიოდ და გასაგები ენით ჩამოყალიბება;

ბ.ი) წერის, კითხვისა და ზეპირმეტყველების აქტივობების მიმდინარეობის ეტაპების გამოყოფა, რათა მოსწავლეს ჩამოუყალიბდეს ამ აქტივობების დაგეგმვის, გეგმის მიხედვით მოქმედებისა და ბოლომდე მიყვანის უნარი;

ბ.კ) მოსწავლის ენობრივი გამოცდილების გათვალისწინება და ამის საფუძველზე ახალი ცოდნისა და უნარ-ჩვევების გამომუშავებაში ხელის შეწყობა;

ბ.ლ) სწავლებისას ახალი ლექსიკური ერთეულებისა და საგნის სპეციფიკური ტერმინების მიწოდება მოსწავლის ასაკობრივი თავისებურებების გათვალისწინებით (მაგ., რაოდენობა, ტემპი), რათა ხელი შეეწყოს ლექსიკური მარაგის ეტაპობრივ და თანმიმდევრულ გამდიდრებას;

გ) მოსწავლებელს შეუძლია შეფასების მრავალფეროვანი ხერხების გამოყენება შედეგზე და მოსწავლეზე ორიენტირებული სასწავლო პროცესის უზრუნველსაყოფად:

გ.ა) საგნის სპეციფიკიდან გამომდინარე, დავალებებისა და აქტივობების შეფასების სათანადო კრიტერიუმების შემუშავება, მათი წონის განსაზღვრა და დონეების გამოყოფა;

გ.ბ) განმავითარებელი და განმსაზღვრელი შეფასების ერთმანეთისაგან ფუნქციურად გამიჯვნა და თითოეულისთვის შესაბამისი სტრატეგიების გამოყენება;

გ.გ) შეფასების კომპონენტების გათვალისწინებით მრავალფეროვანი კრიტერიუმებისა და ფორმების შერჩევა-შემუშავება (ტესტები, გამოფენები, პრეზენტაციები, შეფასების ცხრილები, წარმოდგენები და სხვა);

გ.დ) წინასწარი, მიმდინარე და შემაჯამებელი შეფასების წარმოება მოსწავლეთა მრავალმხრივი განვითარების უზრუნველსაყოფად. გარკვეული სასწავლო ეტაპის შეფასებისას კორექტული, პოზიტიური კომენტარებისა და კონკრეტული რეკომენდაციების გამოყენებით თითოეული მოსწავლის დახასიათების დაწერა;

გ.ე) შეფასების გამოყენება მოსწავლისთვის წარმატების გრძნობის გასაღვივებლად და პოზიტიური პიროვნული თვისებების გასავითარებლად;

გ.ვ) კორექტული შეფასების მეშვეობით მოსწავლისთვის საკუთარი შეცდომების აღმოჩენის, ადეკვატურად რეაგირებისა და კორექტირების უნარის ჩამოყალიბება;

გ.ზ) მოსწავლის მიერ საკუთარი ნამუშევრის შეფასების გამოყენება მისივე სასწავლო მოტივაციის ასამაღლებლად და სწავლის უნარ-ჩვევების გასავითარებლად;

გ.თ) თითოეული მოსწავლის ნამუშევრების ანალიზის საფუძველზე ტიპური შეცდომების ამოცნობა და მათზე დაყრდნობით მოსწავლისათვის მომავალი სამუშაოს დაგეგმვა;

გ.ი) მოსწავლის მრავალჯერადი შეფასების შედეგების გაანალიზების საფუძველზე მოსწავლის პროგრესის/რეგრესის გამომწვევი მიზეზების დადგენა და გათვალისწინება შემდგომი სასწავლო პროცესის დაგეგმვისას;

გ.კ) დაკვირვების საფუძველზე იმ შემთხვევების განსაზღვრა, როდესაც უნდა მოხდეს სპეციალისტის ჩარევა (მაგ., ფსიქოლოგი, ლოგოპედი, სოციალური მუშაკი, სპეციალური მასწავლებელი).